

Pierwsze polskie relacje z podróży do Japonii (1885–1927)

Streszczenie

Podróże Europejczyków do Japonii stały się możliwe na szeroką skalę dopiero w latach pięćdziesiątych XIX wieku, gdy końca dobiegła polityka *sakoku*. Wówczas Nippon, pod naciskiem państw zachodnich, musiał otworzyć swoje granice. W ostatnim dwudziestoleciu XIX wieku wychodzą drukiem pierwsze polskojęzyczne opisy z podróży do tego odległego kraju. Jednocześnie do 1927 roku brak w polskim piśmiennictwie publikacji na temat Japonii, stworzonej przez kogoś, kto mieszkał w niej dłużej i mógł ją poznać dokładniej. Niniejsza rozprawa jest próbą opisu polskojęzycznych relacji z podróży do Kraju Wschodzącego Słońca, spisanych w pierwszych epokach po zakończeniu przez państwo polityki izolacjonizmu.

Podobieństwa między poszczególnymi relacjami widać przede wszystkim w odwiedzaniu przez podróżników tych samych miejsc oraz powszechnej zgodzie autorów, że sposoby myślenia ludzi Zachodu i Japończyków różnią się od siebie. Wydawana przez Polaków ocena, dotycząca japońskiej cywilizacji, była całkowicie zależna od ich zaplecza kulturowego oraz oczekiwań, jakie mieli wobec podróży. Szczególnie istotne były osobiste zainteresowania autorów, sprawiające, że ten sam obiekt wywoływał w podróżnikach zupełnie odmienne ciągi skojarzeń i refleksje. Głównie od osobowości podróżujących zależała ocena takich elementów japońskiej kultury jak: gościnność, sztuka, czy umiejętność szybkiego przyswajania osiągnięć innych cywilizacji. Szczególnie istotnym czynnikiem, wpływającym na opinię Polaków, była transformacja, jaką przechodziła wówczas Japonia zarówno wewnątrz, jak i w świadomości ludzi Zachodu. Poglądy na temat Kraju Wschodzącego Słońca stopniowo zmieniały się wraz z upływem czasu. Niezwykle szybka modernizacja wprawiała odwiedzających w podziw, podróżnicy nie byli jednak zgodni co do oceny zachodzących w Japonii przemian – wątpliwości budziła kwestia, czy Nippon, przechodząc proces westernizacji, pozostaje jeszcze tym samym krajem, czy może za bardzo upodabnia się do państw Zachodu. Dla Polaków szczególnie istotna okazała się także wygrana Japończyków w wojnie japońsko-rosyjskiej. W ciągu kilkudziesięciu lat Kraj Wschodzącego Słońca stał się w świadomości Europejczyków

pełnoprawnym partnerem, przestając być zacofanym regionem o wciąż żywej strukturze feudalnej.

Zarówno opisane podobieństwa, jak i różnice między polskimi relacjami z podróży po Japonii dostarczają współczesnym odbiorcom cennych informacji na temat ewolucji postrzegania przez Polaków Kraju Kwitnącej Wiśni – nie tylko w kwestii jego sztuki i kultury materialnej, ale także roli, jaką mu przypisywano na arenie stosunków międzynarodowych.